

[פרק 1]

מר ביטחון

[פרק 1]

מר ביטחון

לימים, כראש ממשלה, הזכיר תקופה זו בנאומו: "בגיל שבו תלמידים מנסים לפענח את סודות המתמטיקה ואת מסתרי התנ"ך, בגיל שבו פורחות אהבות ראשונות, בגיל שש-עשרה, נתנו בידי רובה כדי להגן על חיי, ולמרבה הצער, גם כדי להרוג בשעת סכנה. זה לא היה החלום שלי".¹

עוד כתלמיד בבית הספר החקלאי "כדורי" הצטרף יצחק רבין ל"הגנה" ועבר שיעורי נשק. בשנת 1941, כשהוא בן 19,

כבר כילד ראה יצחק רבין הצעיר עשייה ציבורית מהי. הוריו, רוזה ונחמיה, היו פעילי ציבור והודות להם למד על ערך הנתינה מגיל צעיר, כמו גם על משמעות התרומה לכלל, גם אם באה לעיתים על חשבון האינטרס האישי, הפרטי.

הגם שחלום נעוריו היה ללמוד הנדסת מים, ולתרומם למדינה בתחום בו היתה מצוקה גדולה, נרתם ללחימה באויב משום שהבין כי זו שעה גדולה וחשובה למדינה שנאבקת על הקמתה.

אלוף פיקוד הצפון, יצחק רבין, בגבול הסורי, 1958

היה מראשוני המצטרפים לפלמ"ח. הפלמ"ח ('פלוגות מחץ'), הוקם במאי 1941, בזמן מלחמת העולם השנייה, בסיועם של הבריטים, שחששו מהתקדמות הצבא הגרמני לארץ ישראל. לאחר מבלת הצבא הגרמני, השתנה יחסם של הבריטים לפלמ"ח, והארגון המשיך לפעול בתנאי מחתרת. חברי הפלמ"ח, מחולקים לפלוגות, פוזרו בקיבוצים השונים, שם חילקו את זמנם בין עבודה חקלאית, שמירה ואימונים. הפלמ"ח הפך לזרוע המגויסת דרך קבע של ה"הגנה" ולחוד החנית שלה.

"באורח חיים זה", סיפר רבין, "היו סתירות וקשיים: נרקם הווי של חופש, שההיררכיה הצבאית הייתה זרה לו; אך נתבקשה גם משמעת, ששום גוף צבאי אינו יכול בלעדיה. המוטיבציה וההווי הפלמ"חי הצמיחו לוחם ומפקד בעל אופי ודמות מיוחדים במינם: המופת האישי של המפקד היה ערך ראשון במעלה. המשמעת במחלקה לא הייתה כפויה מכוחן של הדרגות, אלא ינקה מן הצורך הפנימי לקיים את המסגרת הפלמ"חית, על אף כל מצוקותיה. ההווי, המדורה, השירה, הצ'יבאט - סייעו לגיבוש החישובים החברתיים".²

בתחילת 1945 עבר הפלמ"ח שלב התארגנות חדש. "הוחלט על הקמת הגדודים (...) ועל פתיחת קורס מפקדי כיתות ארצי של הפלמ"ח בג'וערה, ואני נתמנית למפקדו. תקופת ההכנה לקורס והקורס עצמו היו לאחרים ולי תקופה של גיבוש התורה הצבאית של הפלמ"ח: לעודד את המחשבה הצבאית העצמאית, את התושייה, את המקוריות, את הפתרון המאולתר, לפי נסיבות הקרב - ולהעדיף אותם על פני התרגולת השגרתית. תפישה זו לא יכלה להתפרנס מספרים. אף לא להיזון מניסיונם של אחרים (...) היא יצרה את הייחוד הפלמ"חי".³

יצחק רבין היה בן 26 כאשר פרצה מלחמת העצמאות, וכאשר מונה על ידי יגאל אלון, מפקד הפלמ"ח, למפקד חטיבת "הראל". עם לוחמי החטיבה נמנו ותיקי הפלמ"ח ילידי הארץ, לוחמים צעירים משורות הגדנ"ע ועולים חדשים ניצולי שואה שזה מקרוב ירדו מן האוניה. חטיבת "הראל" יועדה למלא תפקיד מכריע במערכה על ירושלים, המערכה הכבדה ביותר במלחמת העצמאות, שהייתה כשלעצמה הקשה שבמלחמות ישראל. ירושלים העברית הייתה נתונה במצור זמן ממושך,

ומשימתה של "חטיבת הראל" הייתה לאבטח את הפרוזדור לירושלים ולהבטיח את הגישה אליה. במהלך המלחמה ניהלו לוחמי החטיבה קרבות מרים על פריצת הדרך לירושלים וקרבות בירושלים עצמה. מאות מחייליה נהרגו. לשם המחשת היקף הנפגעים די אם נזכיר, שאחת מפלוגות החטיבה, שהשתתפה בכ-66 קרבות במשך 70 ימים רצופים, עלתה לירושלים עם כ-200 לוחמים וחזרה לשפלה עם 15 לוחמים בלבד. 85 מלוחמיה נהרגו והיתר נפצעו.

המח"ט יצחק רבין סיפר: "כאשר נלחמנו על פריצת הדרך, נפלו רבים, מחצית הפלוגה כבר איננה. הלוחמים העייפים, הסחוטים והפצועים התמרמרו: מדוע אין תחמושת? למה עלינו להיות חשופים לכדורים? לנסוע במשאיות פתוחות? אמרתי להם: בסדר, מי שאינו רוצה, לא ילווה עוד שיירות! אבל איש לא ויתר על הזכות להיהרג בהבטחת הדרך לירושלים! (...) הירדנים נסוגו לבסוף. מדוע? מנצח תמיד הצד שיש לו יותר נשימה ונשמה".⁴

במלחמת העצמאות חושלה דמותו של יצחק רבין, עוצבה אישיותו וגובשה השקפת עולמו הביטחנית. עם סיומה, משנדרש לקבוע את המשך דרכו, החליט:

"עתה, על פרשת דרכים של דרכי האישית, הייתה בלבי תחושה עמוקה של אחריות מוסרית, מעין חוב של כבוד כלפי הלוחמים (...) נטלתי על עצמי התחייבות פנימית, שאקדיש את חיי לכך שישראל לא תמצא עוד לעולם בלתי מוכנה לקדם את פניהם של תוקפים (...) לא באה שעתו של החלום שלי ללמוד הנדסת מים להתממש. נשארתי בצבא".⁵

המח"ט בן ה-26 שהחזיק את הדרך לירושלים, קצין המבצעים שתכנן לראשונה הפעלה של מספר חטיבות במבצע אוגדתי, בצבא שאך זה קם, שתכנן את שחרורו המלא של הנגב - אותו סגן אלוף צעיר נדר לעצמו: לא עוד. לא ניכנס כך למלחמה הבאה. נהיה מוכנים יותר. נדר ועשה, יחד עם שותפיו לדרך ולמטכ"ל.

בעת שפלמ"חניקים רבים עזבו את הצבא, הציע האלוף חיים לסקוב לרבין להיות מפקד קורס המג"דים והמ"חטים של צה"ל והבטיח לו שיעשה כל שביכולתו לקבץ את הפלמ"חניקים העזבים ולמנות אותם כמדריכים בקורס. רבין נענה לאתגר, לסקוב אכן עמד בדיבורו ואנשי פלמ"ח גויסו מחדש. לסקוב,

תמונת הניצחון
במלחמת ששת הימים:
הרמטכ"ל יצחק רבין,
שר הביטחון משה דיין
ואלוף פיקוד מרכז
עוזי נרקיס בשער
האריות, בעיר העתיקה
של ירושלים

כרמטכ"ל צה"ל. יחד עם ראש הממשלה לוי אשכול וחבריו למטכ"ל, קידם רבין את בניין כוחו של צה"ל וגיבש תפיסה של מלחמה קצרה, המושתתת על חיל-אוויר מודרני ועל שינוי משמעותי בצבא היבשה. השריון נעשה לכוח המרכזי בהכרעת המערכה, ובתוך שנים ספורות מספר הטנקים של ישראל הוכפל. חיל האוויר הגביר את כושר התקיפה, ההגנה האווירית והתובלה שלו והפך ל"זרוע ארוכה", שמסוגלת לאגף את האויב ולהכות בעורפו. צה"ל למד לעומק את תורת הלחימה של הצבא המצרי, לפי הדוקטרינה הסובייטית, ויחידותיו תורגלו בשטחי אימונים שנבנו במיוחד לשם כך. לכל החזיתות הוכנו תוכניות הגנה ותקיפה, בהן נעשה שימוש בעקרונות הגישה העקיפה, תוך הונאה וניצול נקודות תורפה של האויב. צה"ל היה ערוך ומוכן למלחמת ששת הימים.

מפקד אגף ההדרכה, ששירת בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה, ורבין איש הפלמ"ח שאפו להגיע לסינתזה בין הניסיון של ההגנה והפלמ"ח במלחמת העצמאות לבין ניסיון הצבא הבריטי ויתר צבאות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה. מיצוי המיטב משני העולמות הניח את התשתית לצה"ל. חניכי הקורס, לימים אלופי צה"ל, העידו שרבין שינה את פניה של ההדרכה בצה"ל והתקבע כאחד ממורי הדור החשובים בתולדות הצבא הישראלי.

מאז, ולמשך יותר מארבעים שנה אחר כך, מילא יצחק רבין תפקיד מכריע בעיצוב תורת הביטחון הישראלית ומדיניות הביטחון הלאומי של ישראל. רבין מילא שורה ארוכה של תפקידי מפתח בצה"ל, והטביע את חותמו בתחומים מגוונים – בין השאר כראש מחלקת המבצעים, כאלוף פיקוד הצפון, כראש אג"ם וכסגן הרמטכ"ל. בינואר 1964 החל את כהונתו

הרמטכ"ל רבין וקצינים בכירים, במהלך הפוגה בתרגיל בדרום. 1964

**"יצחק קיבל החלטות
על בסיס של התמודדות
אינטלקטואלית, וזה
גם מה שמציין את
סוג מנהיגותו, שנבעה
מספונטניות ומאותנטיות.
אין כמו כנות של מפקד
שפיו וליבו שווים כדי
לשכנע, ויצחק היה סמל
האותנטיות גם בצבא וגם
בפוליטיקה. העליונות
האינטלקטואלית המוחצת
בתחום הביטחוני ובתחום
הצבאי היתה כל כך
משכנעת (...) המנהיגות
של יצחק נבעה מכוח
העליונות המקצועית,
הידע העצום והכישרון
המופלא לראות תמיד את
כל העצים ובו בזמן גם את
היער. זה היה כוחו"**

לדידו של רבין, הניצחון הגדול ב-1967 היה גם סגירת מעגל אישי ממלחמת העצמאות - עתה עלה בידו להביא לאיחודה של ירושלים תחת שלטון ישראל. רמטכ"ל הניצחון קנה לו מעתה מעמד מיוחד בציבוריות הישראלית.

ימים אחדים לאחר המלחמה, החליטה הנהלת האוניברסיטה העברית להעניק לו תואר דוקטור לפילוסופיה לשם כבוד. באגרת ההכתרה ביקש סנאט האוניברסיטה להביע לרמטכ"ל ולפקודיו "את הוקרתו על חירוף נפשם ומסירותם בחילוץ של מדינת ישראל מסכנות שארבו לה מתוקפיה (...). אך תודה על השבת ירושלים כולה לגבולה של מדינת ישראל והחזרת הר הצופים לאוניברסיטה".⁶

יצחק רבין, לאחר התלבטות קצרה, נענה להצעה "מתוך כוונה לבטא במעמד זה את ייחודו של צה"ל", והסכים לשאת דברים בשם מקבלי התארים. את עוזריו, שסייעו בידו לנסח את הנאום, הנחה להתרכז בהיבטים הערכיים של המלחמה. ב-28 ביוני נשא את הנאום שהתקבע בהיסטוריה הישראלית כ"נאום הר הצופים". הנאום תלה את הניצחון במניעים של רוח, לא של חומר, והצטיין בענווה ובהיעדר הירות. ניתן בו ביטוי לגילויי הגבורה, לעוז הרוח, לאחוות הלוחמים ולהכרה בצדקת הדרך, אך גם למחירו הכבד של הניצחון ולמחיר ששילם האויב. הנאום היה לסמל של הסגולות הראויות לצבא וללוחמיו ונתפס כמעין מגילת יסוד מוסרית, צבאית ופוליטית.

לאחר נאומו כתב לו דוד בן גוריון מביתו שבשדה בוקר, את המילים הבאות: "יצחק יקר, בנסעי הנה שמעתי במכונית נאומך באוניברסיטה לאחר קבלת תואר ד"ר כבוד. בצדק הדגשת התגאותך במפקדים ובחיילים של צה"ל, אולם אני גם התגאיתי בנאומך. לא במקרה מחאו לך כף יותר מכל 'המתוארים' האחרים. עד היום, אם איני טועה, לא שמעתך נואם, אולם זה היה יותר מנאום מוצלח. זכית להיות רמטכ"ל בשעות הגדולות ביותר של צבאנו המפואר - ואמנם ראוי אתה לכך".⁷

השפעתו העמוקה של רבין בגיבוש מדיניות הביטחון של ישראל נמשכה גם בשנים שבהן כיהן כשגריר ישראל בווינגטון. ראש הממשלה אשכול ומחליפתו גולדה מאיר הירבו להתייעץ עימו בסוגיות מגוונות, גם כשהדבר היה לצנינים בעיני שרי הממשלה. כבר בתקופה זו התבלטו כמה מקווי היסוד של המדיניות שליוותה אותו עד סוף חייו: השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים הם קלף מיקוח להשגת ביטחון ושלוש; על ישראל להגיע למשא ומתן לשלום מתוך עמדה של כח; על הסכמי השלום להיבנות משלבים ולהתבצע בהדרגתיות.

הרמטכ"ל רבין במעמד הר הצופים. יוני 1967

המכלול, כמו גם מההקפדה על הפרטים. האלוף ישראל טל התייחס ליכולות אלה כשספד לו:

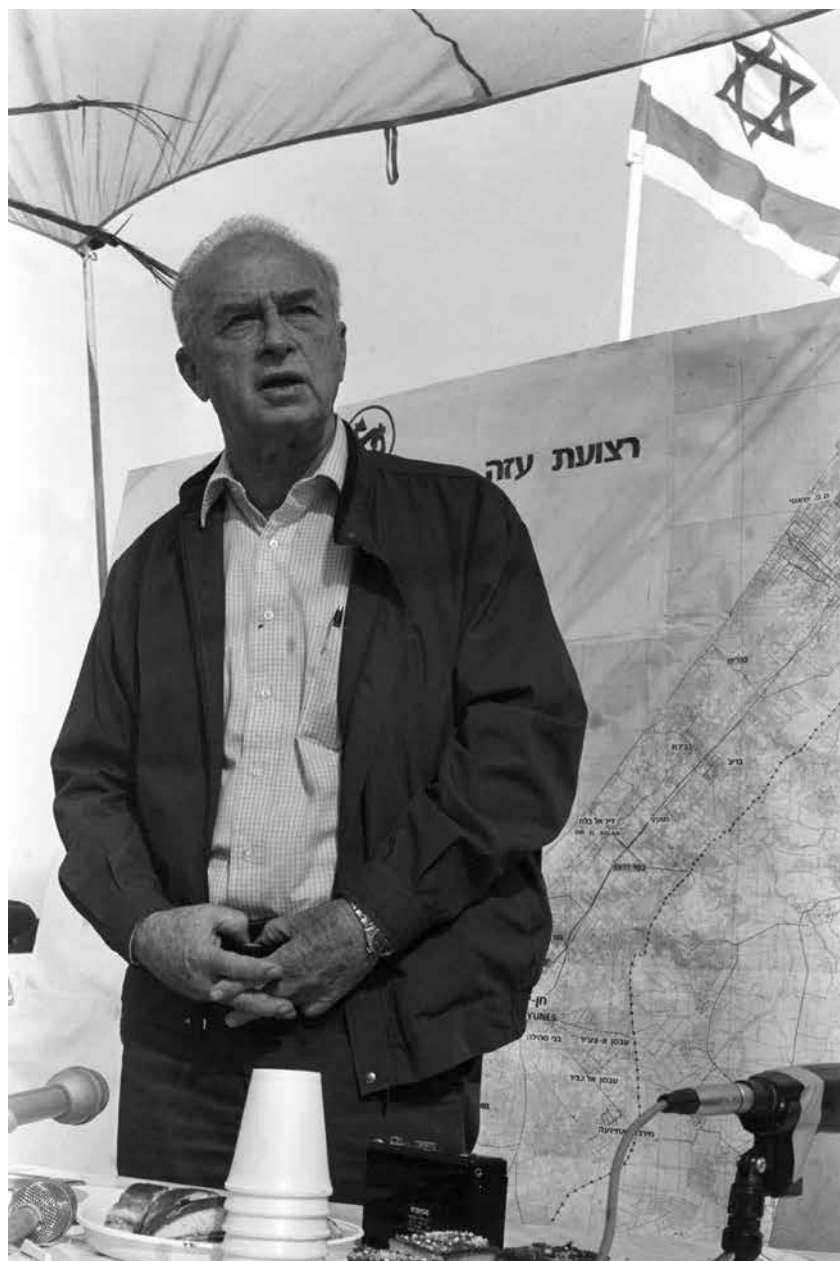
"יצחק קיבל החלטות על בסיס של התמודדות אינטלקטואלית, וזה גם מה שמציין את סוג מנהיגותו, שנבעה מספונטניות ומאותנטיות. אין כמו כנות של מפקד שפיו וליבו שווים כדי לשכנע, ויצחק היה סמל האותנטיות גם בצבא וגם בפוליטיקה. העליונות האינטלקטואלית המוחצת בתחום הביטחוני ובתחום הצבאי היתה כל כך משכנעת (...) המנהיגות של יצחק נבעה מכוח העליונות המקצועית, הידע העצום והכישרון המופלא לראות תמיד את כל העצים ובו בזמן גם את היער. זה היה כוחו".⁸

עם כל מרכזיותו של הביטחון בתפיסת עולמו, יצחק רבין לא הניח לעצמו לשכוח, שהביטחון הוא רק אמצעי, מכריע ככל שיהיה, להשגת שגשוגה ובנייתה של מדינת ישראל. בנוסף, הכיר רבין במגבלותיו של הכח הצבאי, והבין כי הפתרון לסכסוך בין ישראל לשכנותיה טמון בערוצים מדיניים, לא רק בכוח הנשק. הבנתו את מגבלות הכוח ואת הקשרים בינו ובין מטרות מדיניות וחברתיות עשו אותו למה שהיה - "מר ביטחון" ולוחם עיקש למען השלום.

העובדה שלא דבק בו רבב מהמחדל של מלחמת יום הכיפורים הביאה לבחירתו כראש ממשלה. בקדנציה זו הוביל את שיקומו של צה"ל מהמשבר של המלחמה ב-1973, ניהל בהצלחה את המבצע לשחרור חטופי אנטבה וכונן את הסכמי הביניים עם מצרים, שהיוו תשתית להסכם השלום שנחתם ב-1979, במהלך כהונתו של מנחם בגין. לימים אמר בעניין זה:

"אינני חושב שאיזה מנהיג ערבי הגיע איתנו לשלום או להסכמים מפני שלפתע ביום בהיר אחד הוא הגיע להכרה בצדקת החזון הציוני ומימושו על ידי מדינת ישראל (...) לא מדובר בהכרה אידיאולוגית אלא בהערכה פרגמטית, שצריך להשלים עם ישראל אם רוצים להשיג ממנה כל מה שרוצים, או כמעט כל מה שרוצים, בתחום הטריטוריאלי ולספק את צרכי העמים שלהם. לדעתי, כולם הגיעו להבנה הזאת רק לאחר שנכשלו בהפעלת הכוח. רק אז הגיעו לדרך השלום. זו גם הסיבה שישראל צריכה להמשיך להיות חזקה מבחינה צבאית".⁸

בתקופת ממשלות האחדות הלאומית, בין 1984 ל-1990, כיהן יצחק רבין כשר הביטחון. בשלב זה, לאחר מותם של יגאל אלון ושל משה דיין, נחשב לסמכות העליונה לביטחון לאומי ול"מר ביטחון" ללא עוררין. סמכותו בתחום זה היתה כמעט בלעדית. הביטחון על פי יצחק רבין היה עשוי מראיית המטרה, השלם,

שר הביטחון רבין בסיור ברפיח, 1987

במשך יותר מארבעים שנה מילא יצחק רבין תפקיד מכריע בעיצוב תורת הביטחון הישראלית ומדיניות הביטחון הלאומי של ישראל. רבין מילא שורה ארוכה של תפקידי מפתח בצה"ל, והטביע את חותמו בתחומים מגוונים

האלוף ישראל טל סיכם זאת כך: "יצחק נולד, חי ופעל בשלב המלחמה של שיבת ציון. שיבת ציון מבטאת גם את הלחימה וגם את החלום. יצחק נולד אל שלב הלחימה, ולכן פעל מרבית חייו בתחום המלחמה. הביטחון עמד במרכז של תקופה זו. בערוב ימיו, כראש ממשלה, הקדיש את חייו לחלום. איפיינו אותו שיקול דעת והימנעות מהחלטות פזיזות. עם זאת, הוא לא המליץ רק על מה שבטוח ולא סתם את הגולל על סיכונים. הוא לא נרתע מסיכונים מחושבים. יצחק היה כל כולו מחשבה (...). באתוס הצה"לי טבועים שמות של מורי דרך, של מורי הלכה ושל מחוללי המפעלים הגדולים אצלנו. באתוס הזה טבוע גם שמו של יצחק לתמיד, כל זמן שצה"ל יהיה קיים."¹¹

כשבועיים לאחר הרצח, באמצע נובמבר 95', נערך כמתוכנן כנס הפדרציות היהודיות בבוסטון, אלא שבמקום נאומו של אורח הכבוד, ראש ממשלת ישראל, התקיים שם ערב לזכרו. "אנשים שונים דיברו במהלך הערב על יצחק, וכולם הציגו אותו כאיש שלום מובהק", משחזר שגריר ישראל דאז, איתמר רבינוביץ. "האמת היא שיצחק רצה לעשות שלום, אבל אצלו השלום תמיד בא בצמידות לביטחון. הנרי קיסינג'ר, שישב לידי והקשיב לנאומים המהללים, גחן לעברי ולחש: 'יצחק הרי ממש לא היה נער פרחים'. לא הרשיתי לעצמי לחייך, אבל לגמרי הסכמתי איתו."¹⁰

"באתוס הצה"לי טבועים שמות של מורי דרך, של מורי הלכה ושל מחוללי המפעלים הגדולים אצלנו. באתוס הזה טבוע גם שמו של יצחק לתמיד, כל זמן שצה"ל יהיה קיים"

שר הביטחון רבין בבסיס הדרכה בצריפין 1989

מדברי יצחק רבין

"כבוד נשיא המדינה, ראש הממשלה, נשיא האוניברסיטה העברית, רקטור האוניברסיטה, חבר הנאמנים, מורי ורבותי.

ביראת כבוד עומד אני לפניכם, מורי הדור, כאן, במקום הקדום ומלא ההוד הנשקף אל בירת הנצח שלנו, וצופה על פני במוותיהן של קדמוניות עמנו יחד עם אנשים דגולים אחרים, שבוודאי ראויים הם לכך מאוד. מבקשים אתם לחלוק לי את הכבוד הגדול בהעניקכם לי את התואר דוקטור לפילוסופיה. הרשו לי לומר את אשר על ליבי:

רואה אני את עצמי כאן, כנציגם של אלפי המפקדים ורבבות החיילים שהביאו למדינה את הניצחון במלחמת ששת הימים; הנני נציגו של צה"ל כולו. יכולה להישאל השאלה: מה ראתה האוניברסיטה להעניק דוקטור של כבוד בפילוסופיה דווקא לחייל, כאות הוקרה על פעולותיו במלחמה? מה לאנשי הצבא ולעולמה של האקדמיה המסמלת את חיי התרבות? מה לאלו העוסקים לפי מקצועם באלימות ולערכי הרוח? אך רואה אני בכבוד הזה שהנכם חולקים באמצעותי לחברי אנשי הצבא, הכרה עמוקה שלכם בייחודו של צה"ל, שאינו אלא ביטוייה לייחודו של עם ישראל כולו.

מוסכם ומקובל בעולם שצה"ל שונה מצבאות רבים אחרים. אף על פי שמשימתו הראשונה במעלה היא המשימה הצבאית והביטחונית, נוטל הוא על עצמו שורה ארוכה של משימות המכוונות לענייני שלום; לא לחורבן כי אם לבניין והאדרת כוחה התרבותי והמוסרי של האומה. מפעלנו החינוכי ידוע לשבח ואף זכה להכרת האומה כולה בהעניקה לצה"ל את פרס ישראל לחינוך לשנת תשכ"ו; הנח"ל, המשלב את עבודת הצבא עם עבודת האדמה, מורות הספר הנרתמות למפעלי פיתוח חברתי וכיוצא באלו הם רק דוגמאות מספר לייחודו של צה"ל בתחום זה.

אולם היום באה האוניברסיטה העברית ומעניקה לנו תואר של כבוד כאות הכרה ביתרוננו הרוחני והמוסרי של צה"ל דווקא בלחימה עצמה, שהרי הגענו למעמד זה כתוצאה מהמערכה הכבדה, שאף כי נכפתה עלינו, יצאנו ממנה בניצחון שהפך כבר היום לפלא.

המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה זו שעברה עלינו באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה ורעות ואפילו שאר רוח. מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק הממשיכים בתקיפת הסתערות כאשר מפקדם הרגו ורכבם פגוע קשה, חבלנים שסיכנו חייהם למלט חברים הפצוע בשדה מוקשים, מי שלא ראה את הדאגה ותזזית המאמץ שמגלה חיל האוויר כולו כדי לחלץ טייס שצנח בשטח אויב - אינו יודע מסירות של חבר לחבר מהי.

העם כולו עמד נפעם ורבים אף בכו לשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה. הנוער הצברי, קל וחומר החיילים, אינם נוטים לסנטימנטליות או מתביישים לגלותה ברבים. אולם מאמץ הלחימה, החרדות שקדמו לה - תחושת הישועה והנגיעה שנגעו הלוחמים הישר אל תוך לב ליבה של ההיסטוריה היהודית, הבקיעו את קליפת הבושה והנוקשות ועוררו מעינות של רגש והתגלות רוחנית. הצנחנים שכבשו את הכותל עמדו נשענים עליו ובכו, וסימלית זוהי תופעה נדירה, שספק אם יש רבים כמותה בתולדות העמים. אין מרבים בצה"ל לדבר בנוסחאות נמלצות כאלה, אך ההתגלות של השעה הזאת בהר הבית, גדולה מהרגלי הלשון, שהרי היא הבליטה אמת עמוקה זו כברק.

זאת ועוד. צה"ל הניצחון אחזה בעם כולו. אף על פי כן, נתקלים אנו יותר ויותר בתופעה מזרה בקרב עדת הלוחמים עצמם. אין הם יכולים לשמוח בלב שלם, ויותר מקב של עצב ותדהמה נמסכים בחגיגתם, ויש אפילו שאינם חוגגים כלל. הלוחמים בקווים הקדמיים ראו במו עיניהם לא רק את תפארת הניצחון, אלא גם את מחירו - חבריהם נפלו לידם, מתבוססים בדמם. ויודע אני שהמחיר הנורא ששילם האויב נגע אף הוא עמוק בליבם של רבים מהם. יתכן שהעם היהודי לא חונך ולא הורגל לחוש את שמחת הכיבוש והמנצח. לכן מתקבל הדבר ברגשות מעורבים.

במלחמת ששת הימים היו גילויי גבורה מעבר להסתערות החד פעמית הנועזת, המתכרצת ללא הרבה חשבונות. במקומות רבים מאוד התחוללו קרבות ארוכים ונואשים. ברפיח, באל-עריש, באום כתף, בירושלים, ברמת הגולן, במקומות אלו וברבים אחרים, התגלה הלוחם של צה"ל בגבורת רוח ובאומץ שבהתמדה. אין איש שלא יעמוד משתאה מול התופעה האנושית המדהימה והמרהיבה הזו.

מרביתם לדבר על מעטים מול רבים. במלחמה זו, אולי לראשונה מאז פלישת צבאות ערב באביב תש"ח ומלחמות נגבה ודגניה, עמדו יחידות צה"ל בכל הגזרות, מעטים מול רבים, ומשמעותה של עובדה זו היא שקבוצות קטנות יחסית של לוחמים נקלעו לעיתים לתוך ים של ביצורים ערוכים ועמוקים, מסובבים מאות ואלפי חיילי אויב, והיה עליהם לחזור, לחתור ולהבקיע בתוך ים הסכנות זה שעות רבות גם לאחר שתנופת ההסתערות הראשונה, התנופה המלהיבה, נפוגה. בשעות אלה נשאר רק ההכרח להאמין בכוחנו, ובלית ברירה שלפנינו, להאמין בייעודה של המלחמה, ולהערות את כל משאבי הכוח הרוחני כדי להמשיך וללחום עד סוף המסילה.

כך הבקיעו ופרצו השריונאים בכל הגזרות, כך לחמו הצנחנים ברפיח ובירושלים, כך פינו אנשי חיל ההנדסה שדות ממוקשים עמוקים תחת אש אויב. הפלוגות שבקעו את הקווים והגיעו עד לסוף הדרך, לאחר לחימה של שעות על שעות, כשהם חותרים הלאה והלאה ומימינם ומשמאלם נופלים חברים רבים והם הולכים הלאה קדימה – רק קדימה! פלוגות אלה נישאו על גבי ערכים מוסריים, על גבי מאגרים רוחניים, ולא על גבי הנשק והטכניקה הקרבית.

תמיד תבענו את הטובים ביותר לשורותינו של צה"ל. כשאמרנו 'הטובים לטיס', בביטוי זה שהפך למושג, לא התכוונו רק לבחינה הטכנית ולכישרון הכפיים. התכוונו שעל מנת שיהיו טייסו מסוגלים להביס את כל חילות האויב של ארבע מדינות תוך שעות ספורות, חייבים הם להיות דבקים בערכים של טוב מוסרי, ערכים של טוב אנושי.

הטייסים שפגעו במטוסי האויב במידה רבה כזאת של דייקנות, עד שאין איש בעולם מבין איך זה קרה ומחפשים לדבר פירושים טכנולוגיים בתחומי הנשק הסודי, השריונאים שעמדו והכו באויב אף כאשר איכות ציודם נחותה היתה, הלוחמים בזרועות האחרות של צה"ל שיכלו לאויב בכל מקום על אף עדיפותו וביצוריו – כל אלה לא רק גילו אומץ קרב וקור רוח. הם גילו גם אמונה עזה בצדקתם, ידיעה שרק היחלצותם האישית מול הגדולה שבסכנות תביא לארצם ולמשפחתם את הניצחון, שבאם לא יושג, פירוש הדבר – כליה.

זאת ועוד, בכל הגזרות בלטו בעדיפותם המפקדים של צה"ל בכל הדרגים על פני מפקדי האויב. התושייה, התבונה, הנכונות, כושר האלתור, הדאגה לחייל, ובעיקר ההליכה קדימה לפני פקודיהם – כל אלה אינם טכניקה או עניינים של חומר. אין להם הסבר סביר אלא במונחים של הכרה עמוקה במוסריותה של מלחמתם.

גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם – להבטיח קיום האומה במולדתה, לקיים, ואפילו יהיה זה במחיר חייהם, זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה, כעם חופשי ועצמאי.

צבא זה, שעמדה לי הזכות לעמוד בראשו במלחמה הזאת, מהעם בא ואל העם חוזר. עם המתעלה בשעת דוחק והיכול לכל אויב בזכות רמתו המוסרית, הרוחנית והנפשית העומדת לו בשעת מבחן. כמייצגו של צה"ל, בשם החיילים כולם, מקבל אני בגאווה את הוקרתכם."

1

חנוך בר טוב

"שקר גדול הדביקו ברבין, הפרדה בין כל עברו הביטחוני לבין שלוש שנותיו האחרונות כראש הממשלה, בין היותו לוחם ומצביא לבין מאמציו להבטיח שלום על ישראל, כאילו נהפך לאדם אחר. לא רבין השתנה. הצרכים והיעדים השתנו. יפה הגדירה לאה רבין את המעבר החד שלו מרמטכ"ל ששת הימים לדיפלומט בווינגטון. הוא ביקש לתרגם את ההישגים בשדה הקרב לתמורה בת קיימא במעמד המדיני של ישראל. לא היה רבין שני, והניגוד המדומה בין ביטחון לבין שלום מיועד לזרות חול בעיני התמימים"¹²

[1995]

2

בנימין נתניהו

"יצחק רבין היה הצבר האולטימטיבי, מפקדה הנערץ של חטיבת הראל במלחמת השחרור, קברניטו המנוצח של צה"ל במלחמת ששת הימים, שגריר מוערך בארצות הברית, הצבר הראשון בראשות הממשלה, מנהיג שחתר לשלום וגם השיג שלום עם ירדן, מר ביטחון (...) בעניינים העיקריים ברומה של המדינה (...) רבין הכריע הכרעות שהוא האמין בהן, שהוא חשב שהן חיוניות להבטחת עתידה וביטחונה של מדינת ישראל. כשצריך היה להילחם, הוא נלחם בעוז. כשהאמין שצריך לפלס דרך לשלום, הוא הלך בה. לכל אורך חייו, בכל צעדיו, בכל דרכיו. יצחק רבין שקל, החליט ופעל על פי מה שהאמין כי יבטיח את ביטחוננו ואת עתידנו"¹³

[2009]

3

אהוד ברק

"יצחק רבין היה מנהיג לאומי, אחראי, מפוכח ומוסרי שביטחון ישראל היה נר לרגליו. כחייל כל המלחמות גמר רבין אומר בליבו להביא שלום. מי שידע כי פה חלש חשוב כמת, למד במהלך חייו גם את מגבלות הכוח (...) אינני מכיר עוד ישראלי בתוכנו, שחייו כמו זהים עם 'קורות העיתים הללו', מראשית צבא האביונים הפלמ"חאי במחתרת, דרך כל המלחמות האכזריות ושלל התפקידים שבהם נשא עד יומו האחרון"¹⁴

[2009]

4

אמנון ליפקין-שחק

"אומרים אצלנו: לא הפלדה תנצח, אלא האדם, ויצחק רבין שפיקד עלינו והוביל אותנו בשדות הקרב ובנתיבי שלום היה אדם. חכם, אנושי, אמיץ מסור בלב ובנפש. היה מנהיג, היה מורה-דרך. המורשת האישית שהפקיד יצחק רבין בידי צבא ההגנה לישראל היא המורשת הלאומית. דרכו הצבאית ופרשות חייו הן סיפור חיי האומה, שידיו וחיי חבריו ביצרו באהבה, במחויבות שהיא לעולם מופת לנגד עינינו"¹⁵

[1995]

הרעות

[מילים: חיים גורי | לחן: סשה ארגוב]

על הנגב יורד ליל הסתיו
ומצית כוכבים חרש חרש
עת הרוח עובר על הסף
עונים מהלכים על הדרך.

כבר שנה לא הרגשנו כמעט
איך עברו הזמנים בשדותינו
כבר שנה ונותרנו מעט
מה רבים שאינם כבר בינינו.

אך נזכור את כולם
את יפי הבלורית והתואר
כי רעות שכזאת לעולם
לא תיתן את ליבנו לשכוח
אהבה מקודשת בדם
את תשובי בינינו לפרוח.

הרעות נשאנוך בלי מילים
אפורה עקשנית ושותקת
מלילות האימה הגדולים
את נותרת בהירה ודולקת.

הרעות כנערייך כולם
שוב בשמך נחייך ונלכה
כי רעים שנפלו על חרבם
את חייך הותירו לזכר.

ונזכור את כולם...

קריירה לך מיליוני שקל

יום הזיכרון ה - 19 ליצחק רבין, ל"ב בחשוון תשנ"ו, 4.11.1995
الذكري ال- 19 لمقتل اسحاق رابين, 4.11.1995

כרזה לציון יום השנה ה-19 לרצח ראש הממשלה